

مستی سلیمان ۲

موسیقی مقامی شرق خراسان

پژوهشی و نگارشی : عزیز تنها

سرشناسه: تنها، عزیز، ۱۳۵۱-
عنوان و نام پدیدآور: مشق پیلتان: موسیقی مقامی شرق خراسان/پژوهش و نگارش عزیز تنها.
مشخصات نشر: تهران: موسسه خدماتی موسیقی عارف، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۲ ج.: پارتیسیون.
شابم: دوره: ۶-۶۶-۲۶۲۷-۸۰-۰-۹۷۹
ج. ۱: ۳-۶۷-۲۶۲۷-۸۰-۰-۹۷۹
ج. ۲: ۰-۶۸-۲۶۲۷-۸۰-۰-۹۷۹
وضعیت فهرست نویسی: فیفا
یادداشت: کتابنامه.
عنوان دیگر: موسیقی مقامی شرق خراسان.
موضوع: موسیقی محلی ایرانی -- خراسان
موضوع: Folk music -- Iran -- Khorasan
رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ م۸۷/ت۱۸۲۰M
رده بندی دیویی: ۷۸۱/۶۲۰۰
شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۶۸۶۹۹

انتشارات موسیقی عارف

arefmusicshop

arefmusic.sn

www.aref.ir

تهران، خیابان جمهوری، نرسیده به میدان بهارستان، کوچه محمودی، پلاک ۳، طبقه اول

تلفن: ۳۳۹۷۶۴۳۰-۳۱ فکس: ۳۳۹۱۴۳۱۴ تلفن همراه: ۰۹۰۳۱۳۴۹۵۵۵

مشق پیلتان (جلد ۲) - موسیقی مقامی شرق خراسان

مؤلف: عزیز تنها

طراح جلد: عباس عباسی وزین

ویراستار: علی ظهیری

نت نویسی کامپیوتری: عزیز تنها

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت:

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

پیش گفتار مؤلف.....	۹
در مورد مؤلف.....	۱۱
مقدمه‌ی محمد حقگو.....	۱۴
تکنیک‌های اجرایی دست راست در دوتار.....	۱۶
تکنیک‌های اجرایی دست چپ.....	۱۷
علامات استفاده شده در کتاب برای دست راست.....	۱۹
سایر علامات.....	۲۱
نکات مهم.....	۲۱
آوانگاری.....	۲۴
مقام‌های سازی و آوازی شرق خراسان	
۷۶ - بارانی - خال گردن.....	۲۶
۷۷ - الله مدد.....	۳۲
۷۸ - ذکر لا اله الا الله (روایت اول).....	۳۸
۷۹ - وفا و مهربانی - ذکر لا اله الا الله (روایت دوم).....	۴۱
۸۰ - ذکر لا اله الا الله (روایت سوم).....	۴۴
۸۱ - امان لیلی جان.....	۴۶
۸۲ - آلا هو.....	۴۸
۸۳ - هر سحرم (لحن ملا دادخدا کبودانی).....	۵۰
۸۴ - یار یار.....	۵۲
۸۵ - سیامو و جلالی.....	۵۵

۹	پیش گفتار مؤلف.....
۱۱	در مورد مؤلف.....
۱۴	مقدمه‌ی محمد حقگو.....
۱۶	تکنیک‌های اجرایی دست راست در دوتار.....
۱۷	تکنیک‌های اجرایی دست چپ.....
۱۹	علامات استفاده شده در کتاب برای دست راست.....
۲۱	سایر علامات.....
۲۱	نکات مهم.....
۲۴	آوانگاری.....

مقام‌های سازی و آوازی شرق خراسان

۲۶	۷۶ - بارانی - خال گردن.....
۳۲	۷۷ - الله مدد.....
۳۸	۷۸ - ذکر لا اله الا الله (روایت اول).....
۴۱	۷۹ - وفا و مهربانی - ذکر لا اله الا الله (روایت دوم).....
۴۴	۸۰ - ذکر لا اله الا الله (روایت سوم).....
۴۶	۸۱ - امان لیلی جان.....
۴۸	۸۲ - آلا هو.....
۵۰	۸۳ - هر سحر (لحن ملا دادخدا کبودانی).....
۵۲	۸۴ - یار یار.....
۵۵	۸۵ - سیامو و جلالی.....

- ۸۶ - دوبیتی کوچه باغی ۶۵
- ۸۷ - نوروز علم بر زد ۶۷
- ۸۸ - مُخَمَّس لحن گویی ۷۰
- ۸۹ - واوا دلبر جان ۷۳
- ۹۰ - دل شیدا ۷۵
- ۹۱ - پادایره‌ای حسن آبادی ۷۸
- ۹۲ - پادایره‌ای محمود آبادی ۲ ۸۱
- ۹۳ - پیش در آمد نوایی ۸۴
- ۹۴ - نوایی ۸۸
- ۹۵ - اکرم شاه ۹۵
- ۹۶ - کبک زری ۹۷
- ۹۷ - مثنوی لحن خلیفه ملا مَقری ۹۹
- ۹۸ - غزل سرحدی (عاشقم بیچاره‌ام) ۱۰۱
- ۹۹ - حنا بندان ۲ ۱۰۵
- ۱۰۰ - زیر ازیلا ۱۰۷
- ۱۰۱ - گل افروز ۱۱۰
- ۱۰۲ - آهو ۱۱۳
- ۱۰۳ - اُشتر خَجو ۱۱۸
- ۱۰۴ - قصه‌ی علی خان ۱۲۷
- ۱۰۵ - دوبیتی لحن ملا سلطان ۱ ۱۳۰

- ۱۰۶- شق القمر (روایت سالار احمدی) ۱۳۲
- ۱۰۷- الف نامه (لحن نعمت الله خلیلی) ۱۳۳
- ۱۰۸- دوبیتی قراپی (مقام مادر) ۱۳۵
- ۱۰۹- دوبیتی سرحدی لیلی و مجنون ۱۳۹
- ۱۱۰- قربانی حضرت اسماعیل ۱۴۳
- ۱۱۱- دیدار یتیم ۱۴۶
- ۱۱۲- خدا حافظی ۱۴۸
- ۱۱۳- عیسی گل و گلجان ۱۵۰
- ۱۱۴- قصه‌ی عیانی ۱۵۴
- ۱۱۵- چاربتی سرحدی بلند ۱۵۶
- ۱۱۶- آواز حسن ۱۵۹
- ۱۱۷- آواز بالا ولایتی (دیده و دل) ۱۶۱
- ۱۱۸- بهر خدا یا یا ۱۶۳
- ۱۱۹- دوبیتی سرحدی ۱۶۵
- ۱۲۰- دوبیتی لحن آخوند ملا مختار ۱۶۸
- ۱۲۱- لیلی جان ۱۷۰
- ۱۲۲- چاربتی غلجایی ۱۷۲
- ۱۲۳- چاربتی ببو ۱۷۵
- ۱۲۴- دوبیتی لحن ملا سلطان ۲ ۱۷۷
- ۱۲۵- دریغا روزم آخر شد ۱۷۹

- ۱۲۶- جان نبی جان..... ۱۸۱
- ۱۲۷- چاربتی مقام داد..... ۱۸۳
- ۱۲۸- چاربتی سرحدی کوتاه..... ۱۸۵
- ۱۲۹- چاربتی جمشیدی بلند..... ۱۸۸
- ۱۳۰- چاربتی جمشیدی کوتاه..... ۱۹۱
- ۱۳۱- دوبیتی لحن ملاحسین طورانگی..... ۱۹۳
- ۱۳۲- کاکال به ناز افکنده‌ای (روایت پورعطایی)..... ۱۹۵
- ۱۳۳- چاربتی چاری کاری تیمَنکی..... ۱۹۷
- ۱۳۴- چاربتی دلارام (جان محبوب)..... ۱۹۹
- ۱۳۵- لیلی و مجنون (سنایی)..... ۲۰۱
- ۱۳۶- غزل مرحبا ای غم..... ۲۱۱
- ۱۳۷- قصه‌ی معراج رفتن رسول اکرم (ص)..... ۲۱۴
- ۱۳۸- رابعه..... ۲۱۷
- ۱۳۹- مشق پلطان سواره..... ۲۱۹
- ۱۴۰- مرغ زیرک..... ۲۲۲
- ۱۴۱- مرغ سقا..... ۲۲۳
- ۱۴۲- ذکر الله..... ۲۲۶
- منابع..... ۲۳۲

- کندن با انگشت سوم یا چهارم بر روی نت سوم بالاتر (در اصطلاح محلی پرده دزدک): ($\overset{3}{\text{و}}$)

این نوع کندن در مقام‌های الله مدد، الله و پیش در آمد نوایی کاربرد بیشتری دارد.

- کندن از نت مورد نظر به طرف نت دست باز (دو): ($\overset{\bullet}{\text{و}}$)

- اشاره به نت بالا (غمزه‌ی مستقیم): (« ») این علامت بر خلاف تکیه که انگشت بعد از اشاره سریعاً برداشته می‌شود؛ تا اجرای نت بعدی بر روی همان نت باقی می‌ماند. (این حرکت با انگشت ۱ و ۲ انجام می‌شود مثلاً در مثال زیر سل انگشت ۱ و لا انگشت ۲ خواهد بود.)

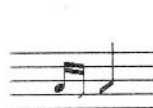

- اشاره به نت پایین (غمزه‌ی معکوس): (« »)

- پرده لخشانک: این حرکت نیز مانند غمزه‌ها اشاره به نت پایین‌تر یا بالاتر از خود است با این تفاوت که در پرده لخشانک این اشاره با یک انگشت انجام گرفته (معمولاً انگشت ۱) و از پرده‌ی بالاتر به سمت پرده‌ی پایین‌تر کشیده می‌شود یا بالعکس. البته این حرکت از نت بالاتر به نت پایین‌تر بیشتر معمول بوده و در دوتارهای هشت پرده کاربرد بیشتری دارد.

- اشاره به نت پایین همراه با کندن: ($\overset{\text{«}}{\text{و}}$) ابتدا از نت مورد نظر بدون مضراب و به صورت کنده به نت پایین اشاره شده سپس کندن صورت می‌گیرد - با توجه به زمان نت مورد نظر - در این صورت دو کنده به گوش می‌رسد.

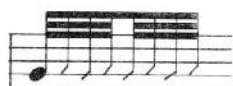
طرز اجرا

طرز نوشتن

- اشاره به نت پایین و بازگشت: (U)

- () تکرار متعدد و تریل وار نت خاتمه همراه با نت مابعد آن در دوتار گاهی فقط به وسیله انگشتان دست چپ اجرا می شود. بدون آنکه انگشتان دست راست به صورت مضرب شرکت داشته باشند. رنگ متفاوت صوتی این فیگور بدین نحو متمایز می گردد.

طرز اجرا

طرز نوشتن

- انگشت گذاری روی سیم به ترتیب: انگشت اشاره (۱)، میانی (۲)، انگشت حلقه (۳)، انگشت کوچک (۴)، که در زیر یا روی نت قرار گرفته اند.

علامات استفاده شده در کتاب برای دست راست

- () پنجه راست آکسان دار- در این حرکت پنجه (چهار انگشت به جز شست) از بالا به پایین بر روی سیم ها برخورد می کند. (در بعضی از مقام ها مانند پیش در آمد نوایی یا دل شیدا به طور کلی در هر مقامی که حرکت پنجه به

شکل است حرکت راست یا همان رفت با شدت بیشتری به سیم ها برخورد می کند " به این نوع پنجه، پنجه گردون نیز گفته می شود. ")

- () مضرب راست با انگشت اشاره (از بالا به پایین)

- () مضرب چپ با انگشت اشاره (از پایین به بالا)

- () مضرب چپ با انگشت شست (از پایین به بالا)

- () مضرب راست با انگشت شست یا شست مضرب که بیشتر جهت اجرای تک سیم ها استفاده می شود.

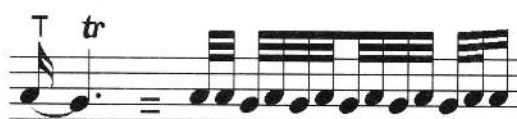
(T) ریز (بلبلی)

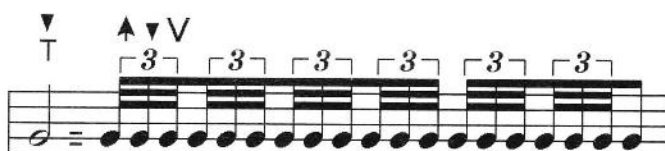
- () تریل (ریز اشاره) (اشاره به نت بالا با ریز)

- این ریز گاهی نیز به این شکل نوشته می شود که طرز اجرای آن نیز به این صورت است:

- (T) ریز پنجه

- فرمات (∞) این علامت که بر روی بعضی از کشش ها آمده است (خصوصاً در آوازهای غیر متریک) به معنی کشش نت به دلخواه خواننده یا نوازنده است و این کشش می تواند بیشتر نیز باشد. (در ارکستر کشش با فرمان رهبر کم زیاد می گردد).

- در آوازا نوع تحریرهایی که توسط خواننده اجرا می گردد تکرار پی در پی نت مشخص شده (اصلی) با نت فوقانی (مانند سل و لا و یا دو نت پشت سر هم دیگر) است که غلت دادن نامیده می شود و با دو علامت (w) و (v) مشخص شده است. البته ناگفته نماند که غلت ها بر روی ساز بین دو نت پایایی اجرا می گردد مثلاً در انتهای بیشت آوازا غلت ها بین سل و لا کرن انجام می گیرد. حال آنکه در آواز خواندن، غلت بین نت سل و نتی کمتر از لا کرن به گوش می رسد.

- (w): در این علامت غلت از نت بالاتر (مثلاً از نت لا) شروع می شود و در انتهای غلت به نت اصلی (مانند سل) خت می گردد.

- این ریز گاهی نیز به این شکل نوشته می شود که طرز اجرای آن نیز به این صورت است:

- (T) ریز پنجه

- فرمات (〰) این علامت که بر روی بعضی از کشش ها آمده است (خصوصاً در آوازهای غیرمتریک) به معنی کشش نت به دلخواه خواننده یا نوازنده است و این کشش می تواند بیشتر نیز باشد. (در ارکستر کشش با فرمان رهبر کم زیاد می گردد).

- در آوازا نوع تحریرهایی که توسط خواننده اجرا می گردد تکرار پی در پی نت مشخص شده (اصلی) با نت فوقانی (مانند سل و لا و یا دو نت پشت سر هم دیگر) است که غلت دادن نامیده می شود و با دو علامت (w) و (v) مشخص شده است. البته ناگفته نماند که غلت ها بر روی ساز بین دو نت پایانی اجرا می گردد مثلاً در انتهای یشته آوازا غلت ها بین سل و لا کرن انجام می گیرد. حال آنکه در آواز خواندن، غلت بین نت سل و نتی کمتر از لا کرن به گوش می رسد.

- (w): در این علامت غلت از نت بالاتر (مثلاً از نت لا) شروع می شود و در انتهای غلت به نت اصلی (مانند سل) خت می گردد.

مشق پیلان از مقام‌های کهن خراسان بزرگ بوده و به معنی رزم پهلوانان و در واقع یک مشق سربازی است. مشق پیلان از دسته مقام‌های حماسی است که علاوه بر دوتار با سرنا و دهل نیز اجرا می‌گردد. این مقام دارای یک نوع بازی آیینی نیز هست که در این بازی آمادگی پهلوانان و سربازان به نمایش گذاشته می‌شود.